

Momssänkningen

Den stora momssänkingsstriden ledde inte till någon enighet om momsvariationers värde som konjunkturpolitiskt instrument. Jag skall här rekapitulera några av de viktigaste argumenten i frågan.

(1) Under i övrigt lika förhållanden blir effekten på totala efterfrågan av en permanent momssänkning och en permanent sänkning av den direkta inkomstskatten (eller höjning av de direkta bidragen) lika stora. Med i övrigt lika förhållanden menas då att medborgarna får samma höjning av sin reala köpkraft fördelad på samma sätt mellan olika grupper. Medborgarna kan nämligen antas vara likgiltiga för om den permanenta reala inkomsthöjningen beror på höjd nominell inkomst efter skatt vid oförändrade priser eller på sänkta priser vid oförändrad nominell inkomst. Deras efterfrågan på varor och tjänster stiger då i enlighet med deras marginella konsumtionsbenägenhet.

(2) Men om nu inkomsthöjningen uttryckligen förklarats vara temporär eller av medborgarna misstänkts vara temporär (en ofta befogad misstanke när det gäller konjunkturpolitiska åtgärder) så kommer det in andra aspekter. Hushållen är mindre benägna att ändra sin efterfrågan på grundval av tillfälliga inkomstförändringar. Detta drabbar effektiviteten av förändringar i både direkta och indirekta skatter. Teorin kallas den permanenta inkomsthypotesen.

Den minskade genomslagskraften på efterfrågan av att åtgärder är tillfälliga motverkas emellertid för de indirekta skatternas och bidragens del av att det nu tillkommer en s k substitutions-effekt. En momssänkning kan medborgarna tillgodogöra sig enbart genom att realisera sin efterfrågan under den tid sänkningen gäller. De stimuleras därför att tidigare lägga sina inköp och denna

substitution av nutida för framtida inköp är just vad konjunkturpolitiken i detta fall eftersträvar. Det kan alltså inte råda något tvivel om att en momssänkning är överlägsen en motsvarande förändring av direkta skatter och bidrag under i övrigt lika förhållanden. Denna skillnad försvinner *inte* om ändringen blir mindre.

(3) En annan missuppfattning vi måste vederlägga är den att en momssänkning blir mindre effektiv därför att den skulle vara svårare att uppfatta än en inkomstkattesänkning. Om ett hushåll får 100 kr mer i lönekuvertet i början av månaden eller upptäcker att det har 100 kr mer över vid månadens slut torde inte göra någon skillnad annat än möjligen under den första månaden efter skatteändringen. Och skulle hushållet inte ha 100 kr mer än beräknat över i det andra fallet har det tydligen redan under denna första månad ökat sin efterfrågan.

(4) Den mest groteska missuppfattningen är den att en momssänkning blir verkningslös därför att priserna stiger av andra skäl. Det är naturligtvis den prisnivå vi skulle ha fått utan momssänkning som är jämförelsesituationen, inte den prisnivå vi hade före momssänkningen. I år beräknas priserna stiga med nästan 1 procent per månad. Om då priserna på 5 1/2 månad går upp 2 procent i stället för 5 procent har alltså stimulans-effekten uppnåtts.

(5) Vi bör också göra klart för oss att de argument mot momssänkning som bygger på arbetet med ommärkning i butikerna är en bluff. Ändringarna skall naturligtvis tas i kassan för att minska arbetet och hindra handeln att genom rundningar vid ommärkning tillgodogöra sig en del av sänkningen. Kassörskorna kan för en ringa kostnad förses med elektroniska räknemaskiner som ställs

in på momssänkningen, så att den enda extra åtgärd som krävs blir att slå in totalbeloppet och läsa av. Efter hand som det står klart för handeln att momsvariationer är ett konjunkturpolitiskt medel, kommer den att förse sig med kassaapparater som klarar denna manipulation, varvid problemet blir ännu mindre.

(6) Låt oss slutligen notera att fördelningsfrågorna inte nödvändigtvis aktualiseras på det sätt som motståndarna till momssänkning har hävdad. Det är inte så lätt att avgöra hur en momsförändring påverkar inkomstfördelningen, om man inte specificerar alternativet. Rent allmänt måste det emellertid hållas i minnet att man inte kan hävda att både momshöjningar och momssänkningar drabbar de lägre inkomsttagarna. Då vår kunskap om momsens fördelningseffekter är små och vi i detta fall inte vet vilken jämförelsesituation vi bör välja, skall jag här nöja mig med en allmän reflektion. Inkomstfördelningen är en alldeles för allvarlig sak för att man skall försöka rätta till den som av en händelse, medan man ändå är i farten med lite konjunkturpolitik och så. Barnfamiljernas och pensionärernas läge skall förbättras för att det är rättvist att göra så, inte för att bekämpa lågkonjunkturen.

Fil lic *NILS LUNDGREN*